

Megjelenik hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton.

Előfizetési díj:

Egész évre	10 frt. o. 6.
Félévre	5 " 50 kr.
Évnyegyedre	3 " "
Egy hóra	1 " "

Szerkesztői szállás:

belső szénkezze 131. szám.

Kiadó hivatal:

középutca Stein J. könyvkereskedése.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj:

öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-ször 6 kr. 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetéseket felvételnek:

Bécsben: Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22.)
Haasenstein és Voglerl (Neuer Markt 11. szám.)
Pesten: Zeisler M. (Király utca 60. sz.)

Nyitott cikkeket

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők.
Előzetes s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Eredeti távsürgöny.

Feladatott Pesten, márcz. 30. d. n. 5 ó.

Érk. Kolozsv. márcz. 30. d. u. 6. ó. 15 p.

Ma, Simai indítványa folytán, az országgyűlés elhatározta, hogy az útvámok szedése június 30-dikán az erdélyi részekben megszüntetendő.

Adakozás

a BATTHYÁNY-SZOBORRA.

Kolozs megye f. hó 21-én tartott bizottmányi-gyűlése alkalmából eszközölt adakozások pótlékaul beadott szerkesztőségünkhez Kozma István úr részéről 6 frt o. é.; e szerint alapunk 38 dik számában közzétett adakozásokkal együtt u. t. Szentiványi Gyula úr kezéből, illő helyre átszolgáltatás végett átvettünk és pedig: a honvédeknek arra 110 frt o. ért., — a Batthyány-szoborra 117 frt o. ért.

Pest, márcz. 27. 1870.

(B.) Emlékezni fognak t. olvasóink a Hollánfele ügyre, mely a közlekedési miniszter költség-előirányzatának tárgyalása alkalmával már annyi időt rabolt el, s melyen a bal és szélsőbal szónokai azóta is annyit lovagoltak.

A vidéken bizonyára senki sem óhajtott a tárgy újból fölmelegítését, s most, midőn az a bal és szélsőbal részéről ismét előhuzoztatott az erre elfecsérelt drága időt pártkülönbség nélkül mindenki elveszítettnek tartandja, s méltán bosszankodni fog a miatt, hogy a reform-kérdések rovására ilyesmivel bibelődik a komolyabb munkára hivatott törvényhozás.

Ámde a baloldal emberei — miut látszik — mindezzel keveset törődnek. A miniszter felszólítására nem voltak képesek formulázott vádpontokkal előállni Hollán Ernő ellen, hanem azért mégis a könnyebb és kevesebb felelősséggel járó vádaskodás terét választva a szabadszólás és képviselői immunitás paizsa alá szórják nyilaikat Hollán és a közlekedési miniszterium felé.

Correct eljárás az lett volna, ha, miután Zsedényi és Tisza Kálmán indítványait indokolták, a miniszter pedig nyilatkozott és miután a vádak azóta sem indokoltattak, tehát most sem képezhetik egy kiküldendő vizsgálat alapját, egyszerűleg napirendre tért volna át a ház.

Azonban, a közlekedési miniszter adatdús és kimerítő felvilágosításai után a tárgy érdemleges megvitatása a baloldal által sürgettetvén, s a jobboldalnak sem lehetvén oka a vitát kiküldetni, — mert azon eredményekkel szemben, melyeket a közlekedési miniszter fel tud mutatni, bizonyára csakoly hatása lehet a baloldal polemikus dictióinak — a tárgy érdemleges vitájába újból belecsereszkelek.

Az eljárás — ismétlem — correctnek nem mondható, de a baloldal által előidézett kényszerűség annak elfogadását a többségre ráerőszakolta.

Legelőbb — mint említém — Zsedényi indokolta indítványát s azt állította, mintha a közlekedési miniszter nem volna hajlandó a felelősséget mindenért elvállalni a mi miniszteriumában történik. De miután a miniszter beszédéből az ellenkező tűnt ki, s miután hihetőleg az indítványozó képviselő maga is belátta indítványa tarthatatlanságát, azt a miniszter nyilatkozata után visszavonta.

Tisza Kálmán sem volt szerencsésbb indítványa indokolásában, mert nem lévén képes bebizonyítani, hogy konkrét esetek, vagy bárcsak egy ily eset is szükségesé teszi egy országos bizottmány kiküldését, e helyett azon elv felett tartott felolvasást, miszerint a háznak joga van a miniszterium, vagy annak bármely része ellen vizsgálatot rendelni.

Ámde ezt nem tagadta senki, következésképp bizonyításra sem volt szükség.

Azt pedig éppen nem bizonyította be, hogy oly konkrét eset forogna fenn, a melynekért ilyen nemű investigációt rendelt ki egyszer is, máskor is az angol parlament.

Szóval Tisza Kálmán egy oly elv felett tartott dissertációt, melyet a házban mindenki vall; de indítványa támogatására egyetlen megállható érvelt sem bírt felhozni.

A vita be nem fejeztetett, mert a minisz-

ter után egy óra hosszánál több ideig szolt Simonyi Ernő, azonban ki lévén merülve, miután az öt percnyi idő eltelté után sem érezte magát annyira kipihenne, hogy előadását folytathassa, beszéde bevégezése a közlekedési ügyre halasztatott.

A házszabályok megegyeznek, hogy ha a szónok elfárad, neki öt percnyi idő engedessék, azonban arra nézve nincs intézkedés, hogy a szónoklat befejezése más úlére halasztassék, s így bár ezen eljárás a méltányosság szempontjából indokolható, de félő, hogy oly praecedens van azáltal felállítva, mely káros hatású következményeket vonhat maga után.

Hasonló eset adta elő magát gr. Mikó Imre közlekedési miniszterrel, ki alig tüdülve fel betegségéből, beszéde folytán kimerült, azonban eszébe sem jutott beszéde befejezését más napra halasztani, hanem a házszabályok következtében megengedett öt perc után bár láthatólag kimerülten bevégezte beszédét.

Mikó Imre grófot a miniszteri tárcza elválásánál sem hiúság, sem magán érdek nem vezette, ő hazafin áldozatot hozott s az összminiszteriumban, valamint a közlekedési miniszterium vezetésében nagy szolgálatokat tett a hazának, különösen a királyhágóntúli részeknek.

Nem esoda tehát, hogy a kitűnő hazafi, ki nek annyi érdeme van a múltban és jelenben, végre megszokta azon eljárást, mely a kiérdemelt elismerés és hála helyett, csupa párttaktikából s gyakran személyes indokokból is méltatlan vádaskodással fizet. A nemes ünérzet, nyugodt lelkiismeret s az igazság öntudata sokkal érzékenyebb, semhogy ilyesmit nyugodtan eltűrhetne — s a nemes gróf e méltó indignációja valóban vörös fonalként vult át mai beszédén.

Közlekedési ügyeinkhez.

A mint tudjuk, a közlekedési miniszterium költségvetésének ez évi tárgyalásakor törvényhozótestületünk az apahida-mocs-sz-régeni útvonal helyreállítására, illetőleg kiépítésére 170,000 frtnyi jelentékeny összeget szavazott meg.

Hogy a közlekedési útakban — leginkább kellő fedanyag hiánya miatt — annyira szegény Mezőséget éppen derékban ketté szelő említett útvonal első sorban, az annak végpontjain, vagy csak közelében fekvő emporiumokra, magára a Mezőségre, általában pedig az egész ország részre nézve mekkora fontossággal bír, azt legalább erdélyi ember előtt bizonyítgatni fölösleges lenne. Valamint az is mindnyájunk előtt világos, hogy az érintett vonalat megyei kezelés, s a numerice ugyan hatalmas, de végeredményében oly jelentéktelenné devalválódó megyei concurrenciális erők eddigi módon való felhasználása mellett ezen, kavicsbányáktól és telepektől messze eső vonal helyreállítása évekig tarthatott volna még „kegyes óhajtasaink” sorába.

Annyival inkább örültünk, midőn egy ily fontos közlekedési vonal kiépítésére oly jelentékeny összeg szavaztatott meg országgyűlésünk által. S hogy a célba vett és sokak által óhajtvá várt munka nem fog soká késni, arról kezeskedik a fömlgu közleked. miniszteriumnak legújabbban kibocsátott rendelete, mely legjobb forrásból merített értesülésünk szerint, az apahida-mocs-sz-régeni útvonalnak állami kezelés alá vételét s annak rendszeres kiépítését elrendel.

Mint halljuk, egyelőre az Apahida-Mocs és Királyfalva-Szász-Régen közötti útrészek lesznek munkába vevendők és pedig azonnal a legnagyobb eréllyel. Ezen már kiépített, de igen megromlott vonalokon az útpálya egyengetése, rendszeres kavicsolása és a rajta lévő műtárgyak szabályszerű helyreállítása gyorsan fogják követni egymást, s a munka előhaladása szerint állami útmesterek és útkaparók fognak felállítani az egész vonalon.

A Mocs és Királyfalva között eső részre — Kis-Sármáson és Örményesen át — későbbre, hihetőleg már a jövő évben kerülend a sor, mit előbb még, némi hegyi útrészek módosítása és eshetőleges áthelyezésének megállapíthatása céljából, alapos tanulmányoknak kell megelőzni.

Az elősorolt nagyon fontos és örvendetes munkának fővezérletével a kolozsvári magyar állammérnöki hivatalfőnök, Székely János kir. főmérnök úr bizatott meg, ki-

nek ismert ügybuzgalma, erélyessége elegendő biztosítékul szolgál arra, hogy a megrendelt munka jól és gyorsan fog végrehatni s a soká elhanyagolt Erdély anyagi felvirágzása felé egy lépéssel újra előbbre halad!

S. s.

Pest, márcz. 27. 1870.

(r. l.) A képviselőház f. hó 26 diki ülésében Bánffy János az iránt interpellálta a közlekedési miniszteriumot: „a nagyváradi brassói vasutvonal azon darabja, a mely a szamosvölgyből az aranyosba visz át, és Torda érintésével volt tervezve, miért szándékoztat több nevezett város mellőzésével más irányban vitetni?”

Gr. Mikó Imre közlekedési miniszter azt válaszolá, mikép hajlandó a vasutépítési hivatal főnökét annak megvizsgálására kiküldeni, vajjon az államérdekekkel megegyez-e, hogy a vonal Torda felé vezettetessék?

Értesülésünk alapján körülményesebb tájékoztatást nyújthatunk e kérdésben.

Igaz, hogy a vasutvonal eredetileg Kolozsvárról Torda és Kocsárd felé volt tervezve, s hogy most Torda mellőzésével, Kolozsvárról egyenesen Apahid Szentmiklós és Kocsárdnak szándékoztat vitetni, mert e vonal az előbb megállapítottal — miként az időközben tett nyomozásokból kitűnt — sokkal rövidebb.

Ez már magában véve elég ok nemzetgazdálkodási szempontból arra, miszerint a fölösleges kiadás, melyet a kerülő út tenne szükségessé, mellőztessék.

Hozzájárul még, hogy Torda, az ottani főbányák miatt okvetlenül szárny-vonallal fog összeköttetni a fővonallal, a vasut tehát minden esetre meglesz, az a fővonalból indul-e ki, vagy csak szárnyvonal lesz, — ugy hisszük — tökéletesen mindegy.

A kormány szent kötelessége mindenek fölött az államérdekeket tartani szem előtt, még azon esetben is, ha azokkal a magánérdekek ellenkez-nének.

Itt pedig határozottan az államérdek parancsolja Torda ez utoni mellőzését, mert az ezen városka felé vezetendő fővonallal néhány millióval többre kerülne mint az egyenesen Kocsárdnak viendő.

A véletlen különös kedvezménye, miként ez esetben a magánérdek nem szenved csorbát, mert — a mint főlebb már megjegyzém — Torda szintén kap vasutat, csak hogy ennek neve szárnyvonal lesz, a mi egyébiránt utóvégre is mindegy, mert ezen éppen odáig eljuthatnak, a meddig a fővonalon.

A tordaiaknak tehát legkisebb okok sem lehet a panasza, és habár e napokban petícióval itt járt küldöttségök pozitív megnyugtatót nem vihettek is haza, az eredeti terv megtartása iránt, arról bizonyára lehetett alkalmuk meggyőződni, hogy Torda, vasut nélkül nem fog maradni.

Erőszakolni a „fővonalt” elnevezést hiúság volna, melyet az ország érdekeivel szemben nem teszünk fel Torda városáról, s a melyet a kormány sem elégíthetne ki azon többlettel, mibe a kanyarodó, tehát hosszabb út kiépítése kerülne, mert minden áron gazdálkodnia kell.

Ugy vagyunk értesülve, mikép az e pályáról szóló 1868 diki teziknek a tárgyalat értelemben vett módosításáról már tételt a miniszterium által a Felsőházhoz előterjesztése, a mely — mi helyt a legmagasabb jóváhagyásban részesült — azonnal törvényjavaslat alakjában kerülend az országgyűlés elé.

Hozzá tehetjük még, hogy a kolozsvári kocsárdi vonal bejárása, tehát olcsóbb voltának hivatalos konstataciója már legközelebb véghez menend.

A tengeri kigyó, a határőrvidéki kérdés, melyet már annyiszor állítottak megoldottnak a nélkül, hogy mindeddig meg volna oldva, újból fölmerült; még pedig — miként mondják — oly alakban, mely szerint most már biztosan remélhetni megoldását.

Eddig terjed a hír.

Hogy az az alak mió, azt még a titok fátyola látszik fedni, mert közlekedési adatok nem szivárogtak ki a minisztertanácsból, csak annyi tény: miszerint Lónyay e napokban utazott Bécsbe az aj ajánlattal, mert a Lajthántuli miniszterium is sürgeti e kérdés végre valóra leendő megoldását.

Bélyeg.

A határőrvidék ügye már a közlekedési napokban fog eldöntés végett a pesti és bécsi törvényhozás elé terjesztetni. A két kormány közt alig forog már fenn nehézség. Az osztrák kormány, mint annak idejében említettük, beleegyezett az egyelőre polgárosítandó varasdi ezred, a sluini ezred 11. és 12. százada, továbbá a zenggi és szilvási községekért fizetendő $\frac{1}{10}$ százalékos quótába; kifogásai csak arra vonatkoztak, vajjon a többi határőrvidéki terület bekebelezéseért ugyanazon fizetési arány meg fog-e tartatni. E tárgy a Budán tartott miniszteri tanácsban szönyegre került, s az osztrák kormány megnyugtatóására legalkalmasabb eszközül azt találták: hogy már most állapítsassék meg az összeg számbeljáránya, mely Magyarországot a határőrvidéki többi terület polgári kormányzat alá helyezéséért terhelendő. Megküldetett Bécsbe a magyar kormánynak említett megállapodás tartalmazó javaslata, s így e kérdés megértett arra, hogy legközelebb parlamenti vitátás tárgyává legyen.

A földművelési miniszterium köréből a következők említésreméltó intézkedésekről értesítenek: Az annyira fontos erdészeti törvény a miniszterium kebelében hosszas beható tárgyalások után legközelebb elkészül, s a képviselőháznak benyújtatni fog.

A balaszati, szintén felette fontos törvényjavaslat, legközelebb egy szakértő enquete-nek fog benyújtatni.

A m. óvári intézet kebelében a miniszter egy gépkísérleti állomást állított fel, minek célja, hogy a jeles szakértelmű tanárok által, hazai és külföldi gyárosok, vagy magán feltalálók gépei bírálat alá fogván vétetni; e bírálat alapján a közönség egy felette kíváncsi tájékoztatást nyerjen, és a pénz- és idővesztetéstől magánkísérletektől megóvassék.

Hasonlóan intézkedés fog, a mennyiben ezt a körülmények igénylendik. Debreczenben is életbeléptetni; ezélba van véve továbbá a miniszter által — amerikai, a gyakorlat által czélzertűeknek bizonyult — viszonyaink közé illő gazdasági gépeknek importáltatása. Miután a gépek olcsóságuk, czélzertűségük és könnyebbségük által tűnnek ki az angol gépek fölött, ez intézkedés életbeléptetését is csak óhajtanunk lehet.

Továbbá a debreczeni és kolozs-monostori gazdasági intézetek kebelében a legjelesebb anyagból összeállítandó magyar szarvasmarha tenyésztőrsz-nyájak állítatnak fel, melyek ivadéka évről-évre árverés útján fog a tenyésztők közt elterjesztetni.

A horvát-szlavon országgyűlés április 20 dikára fog egybehivatni.

Marosszék képviselő bizottmányának folyó évi első évnyegyes gyűlése április 6 kán d. e. 10 órakor kezdődőleg fog megtartatni. Tárgyai: 1. Felsőbb leiratok, társhatóságok átiratok felolvasása, illetőleg tárgyalása; 2. a Ny. Szeredában rendszeresített harmadik alorvosi állomásnak szabad választás útján leendő betöltése; 3. a múlt évi útmunkák eredményét illető számadások megvizsgálása, közmunkaerő beosztása; 4. a múlt év alkalmával kiküldött bizottságok jelentései, magán kérvények, s más a közgyűlés elébe illetékesen tartozható tárgyak ellátása. A gyűlést megelőző napon d. u. 3 órakor, a szokott helyen előleges értekezlet tartatik.

A népszámlálás eredménye Belső-Szolnokmegyében: bálványos-váraljai járásban 6,838 férfi, 6,636 nő, összesen 13,474; az 1857 ki népszámlálás alkalmával volt összesen 12,648, szaporodott 826 tal; bethleni járásban 7,284 férfi, 6,837 nő, összesen 14,121, az 1857 ki népsz. alkalmával volt össz. 12,014, szaporodott 2,107 tal; dézsi járásban 4,738 férfi, 4,648 nő, össz. 9,386; az 1857 ki népsz. alkalmával volt összesen 8,894, szaporodott 492 vel; alparéti járásban 4,707 férfi, 4,449 nő, összesen 9,156, az 1857 ki népsz. alkalmával volt összesen 7,833, szaporodott 1,323 mal; szendrői járásban 4,556 férfi, 4,432 nő, összesen 8,988, az 1857 ki népsz. alkalmával volt össz. 7,274, szaporodott 1,714 gyel; vádi járásban 4,398 férfi, 3,960 nő, össz. 8,358, az 1857 ki népsz. alkalmával volt összesen 7,163, szaporodott 1,195 tel; kacsói járásban 6,671 férfi, 6,409 nő, összesen 13,080, az 1857 ki népsz. alkalmával volt összesen 11,366, szaporodott 1,714 gyel; magyar-láposi járásban 12,361 férfi, 11,917 nő, összesen 24,278, az 1857 ki népsz. alkalmával volt össz. 21,022, szaporodott 3,256 tal; kőfarkai járásban 5,730 férfi, 5,626 nő, össz. 11,356, az 1857 ki népsz. alkalmával volt össz. 9,226, szaporodott 2,130 czal; retgei járásban 8,139 férfi, 7,950 nő, össz. 16,089, az 1857 ki

népsz. alkalmával volt össz. 13,624, szaporodott 2,465-tel; Szamos-Ujvár sz. kir. város 2,741 férfi, 2,447 nő, össz. 5,188, az 1857 ki népsz. alkalmával volt össz. 4,610, szaporodott 578 czal; Dézs város 2,950 férfi, 2,838 nő, össz. 5,788, az 1857 ki népsz. alkalmával volt összesen 4,929, szaporodott 859 czel. Egész összeg 71,113 férfi, 68,149 nő, összesen 139,262, az 1857 ki népszámlálás alkalmával volt össz. 120,603, szaporodott 18,659 czel.

Népnevelési ügy.

A kolozs megyei iskolatanács évnegyedes gyűlése március 21-én délután tartott meg a megye gyűléstermében, csaknem minden tanácsstagok és számos hallgatóság jelenlétében.

Mint hogy jelenben, a népnevelés szent ügye iránt, az érdekeltség némi jogosultságot követel magának, mindamellett is, hogy az iskolatanács működése, a jelen körülmények közt, valami nagy-szerű lendületet e téren nem eszközölhet, nem tartjuk feleslegesnek a tanfelügyelő úr feszült figyelmét kellett megnyitó szép beszédét, valamint az általa felmutatott, Kolozs megyei illető népnevelési statisztikai adatokat közreadni, hogy ezek által is a közérdekeltség fokozódja, a jelenben szomorú képet mutató ügy, a jövőben minél többek által és minél több oldalról felkaroltatva, vidámabb színt ölthessen magára. A megnyitó beszéd a következő:

„Igen tisztelt megyei iskolatanács! „Imperium iis artibus facile retinetur, quibus initio paratum est” — mond fiához intézett intelmeiben István első királyunk, kit nem csak hazai, de külföldi írók pártatlan véleménye is, első magyar bölcsész, törvényhozó és ezredéves igazolás alapján lángszertű országlárnak ismert el.”

„Hogy ezen országjáró államalapítónak jelen és jövőre jogosultságát megállapíthassuk, tekintünk vissza a történelem világánál, azon életföltételekre, melyekkel birnia kellett egy nemzetnek, nem csak hogy foglaljon földet, de biztosítson azon életet is.”

„Már a népvándorlások megindulásának kora előtt, egy ezredév óta fennálló római birodalom, mely Görögországgal együtt a classici tudományok gazdag hazája volt, azon meggyőződést vallotta, s e meggyőződés irányítója volt a megbódított államoknak a birodalomhoz való viszonyai megállapításában is, hogy egy állam életföltétele a polgárisodás, s miután az akkori polgárisodás inkább a nyelvek, mint a tudomány felé irányult, a latin és görög nyelv körébe igyekezett vonni az egész ismeretes földet, az által egyetemessé akarván tenni a polgárisodást, s vele együtt saját uralmát is. Innen volt, hogy a hatalmába vont államokban, intézményeivel együtt nyelvét is annyira törekedett meghonosítani. Nyelv levén a polgárisodás kifeje-

zése, ennek terjesztésében saját szerzeménye megörökítését hitte.”

„Azonban mind azon eszmék, melyek a lelki ismeret, a benső meggyőződés, vagy velünk született jogaink szabadságát méltóknak tartják, feltartóztatlan áramlattal jött a keresztény vallás, a régi társadalmat átalakító erejével, s a keletről árként rohanó népek győzelmes hódításai alatt a római birodalom elenyészett.”

„De a fennmaradt vagy beüzönölt népek a történelem birtokává vált eseményekből nem csak azok rideg előadásait, hanem egyszersmind jövőjük életföltételeit is kiolvasták. Ezért a saját népet túlélő latin nyelvet igyekezett megszerezni, a szükség azon érzetében, hogy hiányos nyelvüket pótolják, s ez által nyelvet alakítva, birtokukba kerítik e kor államképzési követelményeit.”

„Mely népek ez idő szerint fennmaradási feltételek fogalmára nem jutva, multjokba burkolóztak, jöttek s mint a történelem annyiról nekünk fentartotta, elenyésztek, hit levén a társadalmi alapja, s nyelv a polgárisodás kifejezése.”

„A népek ez életföltételek utáni vajadások közepette jelent meg nemzetünk Európában, hagyományos örökséget visszaszerzendő, nem csak hódító fegyverrel kezében, de az akkori jogeszméket annyira elégségesen kifejező nyelvvél is, hogy kölcsönre nem szorult.

„Nemzetünk állam-eszélyességének, a polgárisodás iránti fogékonyságának nem csak erős, de eredményében sikeres bizonyítéka még az, hogy nem készt a keresztény hitet felvenni, s így birtokában levén ama két tényezőnek, mely már akkor s később fejlettsége által a többi századokon át alapja maradt a társadalomnak, birta nemzetileg a fennmaradás politikai és társadalmi feltételeit.

„Innen lön, hogy midőn a szellemi haladással, a vallásos eszmékből fejlődő, vagy a társadalom más reformjai nyilvánulni kezdtek, már az európai műveltség színvonalán állottunk, s egy eszme sem volt idegen a magyar fogalomtól.

„Birtunk tehát nem csak értékével a jövőnek, de fogékonyságával is, ápolni és fejleszteni minden téren és irányban, ott, a hol jelenkezik, mind azt, mi egy nemzetet és államot nagygyá tehet, s ez az — mint egy írónk megjegyzi — nemzetek fennmaradásának s nagygyá nöhetésének titka.

„S ha államképzésünk korában, a harcziasság mellett, életföltétel volt még a polgárisodás külön-nyének — mint kifejezésének — birtoka; ma is a polgárisodás egyetlen garantiája jövőnknek; azonban most az fejlődését, hatásképességét, életét a tudományok művelésében leli fel, mert ma a tudomány nem csak a szellemvilágban, de az ipar, kereskedelem, nemzetgazdaság, közlekedés, szóval, az anyagi élet terén is mindent birtokába vett, s mindazon emelkedést, haladást, mi a polgárisodás

Engedjék meg nekem önök, hogy ez állításaimat a nőnem helyzetének történetéből vett egyes példakkal világosítsam.

A műveletlen félvad népeknél, *) melyek még egészen az érzékiség uralma alatt állanak, a férfi és nőnem egyenjogúsága merőben üsmereketlen fogalom. Ezek a nők nem is úgy tekintik, mint egy lelkes lényt, csupán mint egy pusztá tárgyat; a nő ezeknél nem bitves, hanem szolgáló, olyan birtok, melyet a férfi kénye kedve szerint vásárol és elad. Épen ezért a műveletlen népeknél a soknejtűség, mely a nőnem legnagyobb mérvű megalázása, általánosan divó szokás. Például emlitem, hogy Afrika egyik tartományának királya 3,333 feleséget tart, kik közül tulajdonképi felesége gyanánt csak 6 ot tekint, a többi fénytűzési cizik, melyet tetszése szerint elajándékoz s a hiányzó számot aztán újra kiegészíti. A csendes tenger egyes szigetén több helyen van szokásban, hogy egy férfi egyszerre két hajadonnal is lakdalmat tart; az indianoknál s grönlandiaknál a férfi 3—4 leánytestvért vesz egyszerre feleségül, sőt ráadásul még az anyát is. Képzeltető, hogy ezeknél a népeknél minő helyzete lehet a nőnek. Ő az első házi állat, melynek dolgozni kell, míg a férfi vadászni megy, vagy nyugszik. Az indián, ha utra két, podgyaszát a nő viszi, s a sátrat az állítja föl. A négereknél, a karaibi szigeteiken, nem szabad a nőnek a férfival együtt asztalhoz ülni; tápláléka a maradék, mely a munka terhe mind az övé. Ha a férfinak valamely titkát elárulja, ajkait levágják, ha hallgatódzik, fülét veszteti. Természetes, hogy ezeknél a népeknél az elválás is nagyon könnyen megy; a férfi egyszerűen elbocsátja nejét, ha többé nem tetszik. Ez az egyetlen argumentum.

A chinai egy kevésbé már többre becsüli a nőt. *) Nem tartja egészen rabszolga állapotban; a házasságot szentnek tekint, melyet alapos ok nélkül felbontani nem szabad. Szerinte megbázosdni oly kötelesség, melyet minden embernek teljesítenie kell. Törvénye a soknejtűséget megengedi, de ez nem igen van gyakorlatban, csak akkor, ha az első feleség gyermekkel meg nem ajándékozza. Mindazonáltal Chinában sincs a nő egyenjogúsága szemben a férfival elismerve. Konfucse a többek közt azt állítja, hogy a nő a férfinak alárendeltje; ha a férfi meg is hal, még akkor sem lesz a nő

követelményeképp tűnik fel, a tudománynak köszönhetjük.

„Mindenekelőtti kötelesség tehát az ismeretek terjesztéséről, mint az értelmi fejlődésnek sarkkővéről gondoskodni. Erős alapon emelkedhetik ugyanis olyan épület, mely győzelmesen dacolhat az állami élet bármely nyilvánulási ellen irányzott viharral.

„Ezért a belreformok csoportozatában, a legnagyobb horderejű, nemzeti életünkre legelhatározóbb, az országgyűlésnek azon történelmi műve, mely a népoktatás meggyökerezését célozza. Új alap kifejlődése ez, az annyiszor megingatott államépület megszilárdítására.

„A pártok — minden hazafiai kebelt igaz örömmel eltöltő — azon találkozás, mely a népművelődés előmozdítására irányzott határozathozatalban nyilvánult, a határozat lényege, azon egyetemes érzet kifejezése, a szükségesség azon általános érzete, hogy népünk minél előbbi, s bármely ároni művelése által a szabadság élvezésére, s az anyagi jólét megszerzésére képesítettven, e képesítés által mindkettő és e kettőben az állam jövője maradólag biztosítottasson.

„Ezért nem késett a képviselőház készségét jelezni: mielőtt részletes értesítést veszen, a közoktatást illetőleg, bármely összeg megszavazására.

„Mint a családi körben, egyes élet megmentésére, minden áldozat meghozatik: az ország képviselői is, a népművelődésben, az államélet feltételeit látva, siettek akaratjukat felmutatni, bármely ár megadására.

„Azonban, habár a nemzet képviselőinek e hazafias buzgalma, szent intentioja — kétségtelenül — eredményében áldásos leend, habár a cél nagy mérvben megközelítve lesz is, de elérve még nem.

„A cultura, a közművelődés meggyökerezésében minden hazafinak van kötelme, s míg e kötelesség teljesítve nem lesz, a közoktatási intézmény elég életerős gyökseket, a földben: a nép kebelében nem eresztend s termőőgai kevés gyümölcsöt adandnak.

„Mint az állat- és növényvilágra a nap minden egyes sugarainak megvan áldásos hatása: úgy van meg a népnevelés általánosítása körül minden egyes hazafi tevékenységének teréből az üdvös eredmény.

„De fájdalommal látjuk, hogy valamint a nap áldásos sugarait olykor komor hideg felhők felfogják: a népoktatás ügyétől ugy zárja el sokszor a hazafiai tevékenységét a közönyösség, a közrésztelenség fogys bidege.

„Pedig az izoláltság nem erő, hanem inkább azon kő, melybe egy intézmény ütközve, élettelen hull vissza.

„A közoktatási intézményen végig húzódó decentralisatio; az egyéni működésnek, a socialis téren fejlesztésnek nagy mezőt nyitott fel.

szabaddá; ha van felüött gyermeke, tartozik annak engedelmeskedni. Ha a nő férjével méltatlanul bán, büntetése 100 bambus botlítás, míg megfordítva, a férjet nem éri semmi büntetés. Főleg az alsóbb néposztályoknál minden nehezebb munkát a nők végeznek; még a kézi mesterségeket is ők folytatják; a felsőbb osztályoknál: az ők kötelességük a gyermekek tanítása s nevelése, mely nem áll egyébből, mint hogy tudjanak írni s olvasni.

Némi haladás észlelhető a két Indiában. *) Itt már a nő is a törvény oltalma alatt áll s nincs a férfi társaságából kizárva, sőt még fátol nélkül is szabad neki nyilvános helyeken megjelenni. Szent könyvük azt tanítja, hogy az isteneknek kedvök telik abban, ha a nők tiszteletben tartatnak. Már a régibb korból fennmaradt drámai költeményeik egész elragadtatással festik az ifjú szerelmét, a hosszúság arcu, finom orru, setét bajú, karsen termett, hosszú szempilláktól árnyékolt szemű szüzek iránt. A keleti phantasia egész heve s bája ömlik el e leírásokon. Az egyenjogúságról azonban itt sincs még szó. Szent könyvük szerint egy leánynak, vagy egy asszonynak semmit sem szabad saját akarata szerint cselekedni. Míg hajadon, fültlenül függ az atyjától, ha férjhez megy, férjétől, ha özvegygyé lesz, gyermekeitől. Tanításban nem is részesül, nehogy a tudomány által erkölcsi megvesztegetessenek. Csak a bajadereket tanítják, s azokat sem egyébre, mint a női kezérság különféle mesterségeire. Egy 30 éves férfi 12 éves leányt vesz hitvesül, egy 24 éves 8 éves, mert ez ott a férjhezmenetelre a törvényszabta időkor. A férfi iránti hűségnek túl kell élni a halált is. Nemcsak hogy az özvegynek meg kell magától tagadni az életnek minden örömeit, sőt azzal is bizonyosságot kell meghalt férje iránti szeretetének adni, hogy férje haláltával együtt meg kell magát égettetni. A régibb időkben nem volt ez gyakorlatban; az újabban mindinkább. Így például Kalkutta városában, melynek 800 ezer lakosa van, e század elején még évenként 2—3 száz özvegy adta magát a lángok martalékának.

A persákról csak annyit említek, a mi a persa nők helyzetét eléggé jellemzi, hogy ott, ősi szokás szerint, minden reggel elmulasztatlan kötelessége a nőnek kilencszer intézni férjéhez ezt a kérdést: mit akarsz, hogy cselekedjem?

A régi Egyiptomban már sokkal szabadabban mozoghatott a nő; a társaságokból nem

„A társadalmi működés feladata azon lenni, hogy a közművelődésre való törekvés néptünkél az általános meggyőződés, az átértett szükségesség kiefolyása legyen. (Végo következik.)

Kerkapolyi Károly államtitkár beszéde

(a képviselőház mart. 10-ki ülésében).

Részemről is kötelességemnek érzem megjegezni egyényleket (Halljuk!) A képv. ur azt mondá, (Halljuk!) hogy elfogadja inkább, hogy en bloc szavazzassék meg ezen költségelölirányzat, no-hogy a mi tehetetlenségünk és hozzá nem értésünknek fényes bizonyítékát adjuk. Szemrehányást csinált személyemre vonatkozólag abból, hogy én magam sem tudtam jól megmondani, hogy valamely felvilágosítás, a melyet keresnék, a költségelölirányzat melyik lapján van. Elismerem ebbeli gyengeségemet, hogy a lapok számára rámutatni nem bírok, és azt a mesterséget nem értem, a mit egyszer itt valaki mutatott, hogy t. i. megmondta, hogy egy bizonyos tétel melyik számban és hányadik lapján van egy vastag könyvnek.

Ha a t. képv. ur azt hiszi, hogy a publicum már ebből meggyőződik a mi nem értésünkről, hogy constatálhatja ebbeli tehetetlenségünket, sajnálom, hanem elfogadom.

Előttöm szökött t. képviselő-társam Ernusz Kelenem ezen megjegyzésre azt válaszolá, hogy a felvilágosítást ott megtalálhatták volna, mert ott az van mondva, hogy a gyalogsági törzstisztek kapnak lóállomány fejében 42 frtot, míg a lovasági tisztek 30 frtot. (Felkiáltás: De miért?) Azt méltóztatott akkor is kérdezni, hogy miért. Én sajnálom, ha e kérdést hallom, mert én a miértre már előbb feleltem. (Felkiáltás: Hogyan?) Megmondom azt is, hogy hogyan, csak menjünk csendesen egymásután, hogy megértsük egymást.

Azt mondtam, hogy azért, mert a törvényben az áll, hogy a honvédtisztek illetményei ugyanazok, a melyek a seregbeli tisztek illetményei. Bocsnátot kérek, nem áll az, hogy ezen illetékek azok, melyeket a delegatiók már megszavaztak, hanem ezeknek a törvény rendeleto szerint egyenlőknek kell lenni a rendes hadseregbeli tisztek illetményeivel. (Derültség balfelől) már pedig a törvény jól tudja, miért kívánja az egyformaságot.

Ha én egy szóval sem mondtam volna többet, csak annyit, hogy ez azért történik, hogy elég legyen téve azon törvénynek, a mely azt parancsolja, hogy itt is annyi legyen, mint a mennyi ott van, ha a t. képviselő ur meg akarja tartani a törvényt, kénytelen lett volna ezzel megelégedni.

Engedelmet kérek, az lehet, hogy Simonyi meg mondta, hanem arra megmondta a magát az előadó ur, elmondván, hogy a miniszterium ezen illetékek tekintetében magát a delegatió határoza-

volt kizárva, sőt a mi bajdan csaknem hallatlan volt, kíséret nélkül kimehetett a piacra s vásárolhatott. A főpap csak egy feleséget tarthatott, s e tekintetben tehát példányképtl szolgált. A szegényebb néposztályok követték is e példát — kényszerűségből; a gazdagabbak tartottak azonban többet is, a mennyit izlésük kívánt s anyagi helyzetük megengedte, de az első feleség mindig főlénynyel bír a többi felett, sőt — mint egyik ó-kori történetíró (Diodor) említi, gyakran az uralkodott az egész ház felett s a mi még jellemző az egyiptomiakra nézve, mindig nagyobb tiszteletben állott ott a királyné, mint a király.

Az ó-kor választott népénél, az izraelitáknál *) is szabad volt törvény szerint a többnejűség. A férfi feleségeit egyszerűen vásárolta, meg sem kérdezve, ha kívánczoknak e hozzá. Épen ily könnyen ment az elválás is; a férfi, ha neki tetszett, elklndte feleségét s kezébe adta a válólevelet, míg ellenben a nőnek nem állott jogában soba válópert indítani. Mindazonáltal e nép vallásos költészete a nőnem iránti tiszteletnek s előzékenységnek gyakran adott igen élénk kifejezést, főleg azon nőkkel szemben, kik bitvesi s anyai kötelességeiket híven teljesítik. Ima például e nép egyik bölcső: Salamon, mily ibletett vonásokkal eseteli a derék nő képét: ennek ára sokkal felülhaladja a kárunkulusokat; bizik ahoz az ő férjének lelke és annak marhája el nem fogy: jóval illeti őt és nem gonoszszal az ő életének minden napjaiban; keres gypjút vagy lent, és megkésztíti azokat kezeivel akarátja szerint; hasonló a kereskedőhajóhoz, nagy messziről behozza az ő eledelét és felkelvén még éjjel eledelt ad az ő házának; látja, hogy hasznos az ő munkálkodása, meg nem alszik még éjjel is az ő világa, az ő szemeit veti a fonókerékre s kezeivel fogja az orsót; az ő markát megnyitja a szegénynek s kiterjeszti a szűkölködőnek; erős s ékeség az ő ruhája s nem fél a következő időkől; az ő száját bölcsen nyitja meg és kegyességnek tudománya van nyelvében; szorgalmasan vigyáz az ő házanépére és a restségnek étkét nem eszi; fölkelvén fia s leányai, boldognak mondják őt s férje is dicséri, mondván: sok asszony munkálkodik serényességgel, te pedig meghaladod mindazokat, család az emberek előtt való kegyesség s hiában való a szépség, a mely asszony féli az Urat, szerez dicséretet magának. Pél. 31, 10. sat. (Folytatjuk.)

*) Ewald Geschichte des Volkes Israel. 224. l. 1842.

*) Die Kultur in Indien. Kōlōnen. 1846.

*) E gondosan irt dolgozatot Szász Domokos író-társunk márcz. 20-án olvasta föl.

hához kőve annyira nem érezte, hogy a költség-
előirányzatot nem azon összegekkel hozta be a
háza, melyeket a delegáció a közös hadsereg-
nére bizonyosan jól átgondolt okokból megál-
lítottak. Fényesebb bizonyítékát nem adhatá annak,
hogy a törvényt, mely rendeli, hogy a honvédség
illetékei egyenlők legyenek a közös hadseregbeli
ekkel, nem úgy érti, hogy mindörökké a dele-
gáció után kelljen menni, hanem érti úgy, hogy
azon rendelet a törvény hozatalakor fennállt ille-
tékekre szolt. A törvény elfogadta a sereg akkori
illetékeit, időközben azok megváltoztak; az ő dol-
ga újra nyilatkozni. Most nyilatkozott és pedig el-
térőleg a miniszeri előirányzattal.

Debreczen városa képviselőjének azon kije-
lentésére, hogy ő, éppen mert barátja a honvédség-
nek később részletekbe menés nélkül megszava-
zni az egész előirányzatot, semhogy alkalmat adjon
a részletezés által arra, hogy kitérjen, mennyire
képtelen a ministerium megadni a kívánt felvilá-
gosítást, — kénytelen vagyok ismételn, mit már
is mondtam, hogy t. i. tisztán feltett kérdésekre
bírnok tiszta választ adni, de csak is olyankor.

Én azt állítom, hogy a kívánt felvilágosítást
igen is megadtam és pedig azért, hogy hivatkoz-
tam azon törvényre, mely rendeli, hogy a honvé-
dségül ugyanazok legyenek az illetékek, melyek
a közös hadseregnek, melynek pedig ugyanolyanok
azok, mint költségvetésükben. Ezt mondanai tu-
lajdonképen elég is lett volna. Én többet kívántam
tenni, annak indoklását is adni kívántam, miért
olyanok a kérdéses tételek a közös hadseregben?
Megvallom, hogy megbántam ezt, mert a belső
rationalitás kimutatása a dolognak jogi oldalára
nem tartozik, s így el is mondtam volna, s mert
jószándékú törekvésem nem részesült a túl féltől
abban a fogadtatásban, melyet mint olyan, mint
minden jószándékú törekvés megérdemelt volna.
Még lehet, hogy előadásom közben a nyelvem meg-
tévedt és meglehet, hogy lótlapot találtam mondani
lőaltalány helyett és ez zavart okozhatott. Ebben
igazat kell adnom Debreczen város t. képviselője-
nek, miután nem merek jót állani az ellenkezőről,
nem merem állítani, hogy nem mondtam lótlapot
lőaltalány helyett; de ha csakugyan azt mondtam,
csak is nyelvem tévedt; visszaveszem azt, s akkor
azt gondolom, hogy az egész nem nagy bizonyít-
vány arra, hogy nem érijük a dolgot.

A tett kérdésre különben csakugyan megfelel
a 28. lap, a hol csak a kerületi parancsnokoknál
van kimondva az, hogy tekintet nélkül rendfok-
zatukra és fegyveresükre, 5 lőilletékük van, de
mindjárt utána áll, hogy gyalogsági ezredek és
alezredek 3, az őrnagyok pedig 2 lőilletéket s
lőtlapot is kapnak, míg a lovasságul az ezrede-
sek és alezredek 5-öt, az őrnagyok meg 4-et, te-
hát mindig kétfélével többet. Ezenlő fogva tökéletesen
áll az, mit mondtam, hogy a költségek több lő-
köt oszolván meg, egy-egy darabnál alacsonyabb-
ra vehetők. Tökéletesen áll, s én is tudom, hogy
a lőaltalányok jelentékeny tétele a lóban fekvő tő-
kének idő folytán való megfizetése által képezte-
tik; de kérdem, ha egy tiszt öt lovat használ,
jobban fogja-e azt kímélhetni, mintha csak három-
ra van szorítva, következve alacsonyabbra vehető e
az azokban fekvő tőke megtámasztása? Felelek,
igenis. A dologban nincs boszorkányság, de ismé-
telem, a mit mondtam, hogy ha tisztán feltett kér-
déseket kapunk, akkor képesek leszünk tiszta fe-
leletet adni, de ha nem, olyan lesz a felelet is, a
milyen a kérdés. Ez az, a mit ezen már superált
tárgyra nézve mondani kötelességemnek tartam.

Most áttérek másra. Debreczen városa érde-
mes képviselője már tegnap is mondtotta, és ma
ismételte, hogy elégedetlen volt azzal, hogy a hon-
védelmi törvény végrehajtása, hogy az egész in-
tézmeny igen lassan indult, miután azon néhány
kinevezett tiszt, meg azon néhány rossz monturba
kényeztetett kiszolgált katoná, honvédségnek nem
volt nevezhető. Én a recriminációknak embere nem
lévén, tegnapi előadását hallgatással mellőztem;
pedig a legnagyobb igazságtalanság foglaltatott
benne, mit csak ember tehet. A képviselő ur éppen
ugy tudja mint én, hogy a törvény azt rendeli,
hogy az ujonczokat — s tavaly ujonczotunk leg-
először — október hava előtt behívni nem szabad,
és mégis szemrehányást csinált abból, hogy a tör-
vény végrehajtása s a honvédség meg nem indult
addig, a míg az ujonczoknak behívhatóság törvény
tíltá. (Felkiáltások jobb felől: Igaz! Helyeslés.) Mi
sokat gondolkoztunk, sokat tüpenkedtünk, alig
van kérdés, a mely fölött többet tusakodtunk vol-
na, mint a fölött, megpróbáljuk-e általában valamit
is tenni, mielőtt a törvény hatalmánál és erejénél
fogva rendelkezésünkre áll az anyag, melylyel dol-
gozhatunk? Résezméről őszintén megvallom, eleitől
fogva azon nézetben voltam, hogy ne, és pedig
egyenest azért, mert féltem attól, hogy bekövet-
kezik, a mi be is következett; mert előre láttam,
hogy ha előbb akarunk valamit csinálni, akkor
csak önkényesekre lehet reflectálnunk és tobor-
záshoz kell majd folyamodnunk. A kérdés másként
döntetett el. Én egy pillanatig sem éltem azon il-
lusióban, hogy be ne következzen az, a mi be is
következett. A fiátalság, mely katonakötelezettségen
még túl nem volt, hozzánk még nem jöhetett, mert
a törvény értelmében mindenek előtt a közös had-
sereg szükséglete elégtendő ki, s így a ki kato-

naköteles, annak mindenek előtt oda kell állítat-
nia. Az ilyen tehát nem jöhetett. A ki pedig túl
volt már a hadkötelezettségen, arról nem hittem,
hogy valami nagy örömmel tolna a zászló alá
azon fennállott irány mellett, melyet én tisztán
csak a viszonyoknak tulajdonítok, érette nem vá-
dolok senkit, azon irány mellett, mely országzszer-
te idegenkedést mutatott a katonai kötelezettség
ellen, melytől a mult időkben nagyon el is szoktunk.

Nagy jóakarattal, minden oldalról összhangzó mil-
ködés kellett volna arra, hogy megkapjunk azon
ezer s néhány embert, mely minden esetre szük-
ségünk lett volna az illető ianostályhoz, s hogy
legyőzessenek azon nehézségek, melyek minden
alakítással együtt járnak. Erre én számítottam
nem merem. És lett is baj elég, ebben igaz van Szath-
máry képviselő urnak; de mutatkozott az a hét-
száz emberrel is, nem a 48 ezernél. Közönet azért
azon 700 emberrel megtett kísérletnek.

És midőn sok aggodás után a kormány arra
határozta magát, hogy megkísérti dologat az ö-
nkényesekkel, mit tapasztaltunk volt? Hivatkozom
az ellenzéki journalistika akkori magatartására,
hivatkozom, hogy mennyi sárt dobált annak egy
része azokra, kik a téglát börtölték.

A miniszterelnök ur csak általánosságban be-
szélt, én szolgálók specialitásokkal. Hivatkozom
azon panaszokra, melyeket organumaink hozzánk
intézve beküldtek a miatt, hogy a journalistikában
kifejtett agitációk következtében odakint, a cselek-
vés terén hasonlók történtek; ha ennek folytán
azon honvédségnek érdekében, melyet — meg va-
gyok győződve — a tisztelt képviselő urak ép
oly melegen ölelnek fel, mint mi, nem kaptunk
össze ezer s néhány embert, kérdem, ki az oka?
Ha ma nekünk szemrehányást csinálnak a t. kép-
viselő urak abból, hogy október előtt lassan ment
a dolog, s ha nem mindnyájan is, de egy részben
legalább oly állást foglaltak el, minőről szólottam,
akkor aligha van igazuk. Október után pedig
rögtön elvesztették a képvis. urak az alkalmat, hogy
szemrehányásokat csinálhassanak ez ügy lassu fej-
lődése miatt. A rendszeresített béke-állomány mel-
lett mult évben octobertől uj évig, be kellett vol-
na taníttatni nyolcz kilencz ezer embernek és be-
tanítva lett több tizenegyz ezernél, tehát több a jog-
gal várhatótnál.

Hadd szolgáljon ez nekem alkalmul arra,
hogy átmenjek némely dologra, melyeket Ivánka
képv. ur mondott. Ő három dolgot neheztelt főleg.
— Első az, hogy a századoknál nagyon kis sum-
ma van felvéve az iskolázásra. Tanerők a tiszti
karról kerülnek, tantermek az elzállásolás rovata
alatt biztosítottak s így az a csekély pénz, mi
azokra még kell, egy kis plajbászra, egy kis pa-
pirosra, egy kis krétára s a többire van szánva.
Ha ezekre nem száz s ezer forintokat vettünk
előirányzatba, azért szemrehányásokat nem érdem-
lünk. Az általa említett pontok másika a lövöldök
kérdése; szerinte minden községben lövöldöket
kellene létesíteni. Ez kissé sok lenne, miután hi-
szem az istent, hogy ma holnap nem lesz község,
melyben honvéd ne lenne a lakosok egyike má-
sika. (Ivánka közbeszól: Csak az állomási helye-
ket értettem.) Ekkor megelőztem a t. képvis. ur ki-
vándását, miután én kezdeményeztem a miniszeri-
ummal, hogy a katonai lövöldökbe hivassanak meg
a polgárok, én initiáltam azon eszmét, hogy a pol-
gároknak alkalmuk legyen magukat a lövészetben
gyakorolni, én initiáltam azt, hogy felajánlások
azoknak előállításá áron a lövő s ingyen a szük-
séges fegyverzet.

Összettel mondhatom, hogy tett ajánlatunk
elismeréssel fogadtatott szerte e hazában, s okunk
van remélni, hogy ilyenek azok is megbarátkoz-
nak majd a fegyverrel; kik kívül maradnak a se-
reg s a honvédség keretén.

(Folytatása következik.)

Magyar országgyűlés.

A képviselőház ülése márcz. 24-én.

Elnök: Somssich Pál.

Jegyzők: Széll Kálmán, Bujanovich Sán-
dor, Jámor Pál.

A kormány részéről jelen vannak: Bedeko-
vich K., Eötvös József, Horváth Boldizsár, Lónyay
Menyhért miniszterek.

A jegyzőkönyv észrevétel nélkül hitelesítették.

Elnök: Több kérvényt mutat be.

Mindezen kérvények a kérvényi-bizottsághoz
fognak útasítottatni.

A kérvényi-bizottságnak két jegyzékét mu-
tatja be, a 15. és 16. dik sorjegyzéket, melyek ki
fognak nyomtatni s azután a t. ház rendelete sze-
rint napirendre tűzetni.

Theil István a közlekedési miniszter úrhoz
interpellációt intéz.

„Tudja e a t. miniszter úr, hogy az erdélyi ipar
nagy részére nézve felette fontos brassó köhalom-
segészári útvonal több idő óta sok helyen járhat-
lan állapotban van, hogy különösen a szederjesi
hid még az elmúlt ősszel a közlekedési minisze-
rium által a szebeni mérnöki hivatalnak megha-
gyott kijavítása meg nem történt, hogy az Olt-hid
felépítése még nem intéztetett el, és hogy dacára
annak, miszerint országgyűlési határozat által már
az egész említett útvonal az ország költségvetésébe

felvettett, ezen út egy része még mindig a közle-
kedési ministerium kezelése alatt nincs?

Vajjon szándékozik-e tisztelt miniszter úr meg-
rendelni, hogy ez az út rövid idő alatt kiépítés-
sék és a közforgalomnak átadásák? Szándékozik-e
elintézni továbbá, hogy az Olt- és szederjesi hid
felépítésék, és hajlandó-e azon indokokat közöl-
ni, melyek ezen hidnak kiépítését mindeddig aka-
dályozták? Hajlandó-e végre az említett ország-
gyűlési határozat tekintetbevételével mielőbb intéz-
kedni, hogy a még a megyei és székhelyi ke-
zelés alatt lévő útrész az állam közigazgatási ke-
zelése alá helyezzessék?”

Közöltetni fog a miniszter úrral.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter: Mintán
az 1869. dik évi XXVI. t. czikkben adott fölhatal-
mazás e hónap utolsó napján megszűnik, a költ-
ségvetés fölötti tárgyalások pedig még nem fejez-
tetek be annyira, hogy a főrendekhez átküldetvén,
reményünk lehetne arra, hogy még ezen hónap
folytán ő Felsége által szentesíttessék: ennőlfogva
beállott annak szükségé, hogy ezen meghatalmazás
újabbán egy hónappal meghosszabbíttassék, (He-
lyeslés) minthogy ma már e hónap 24. dik napja
van. Az erre vonatkozó törv. javaslatot azon ké-
réssel batorokodom a t. ház elé terjesztetni, méltó-
zassék a pénzügyi bizottságnak meghagyai, hogy
azt még ma vegye tárgyalás alá és jelentését mi-
előbb terjeszse elő, miszerint az a főrendek által
is tárgyalatván, még e hó végén szentesíttessék.
(Általános helyeslés.)

Széll Kálmán jegyző: Olvassa a törvény-
javaslatot az 1869. dik évi XXVI. t. czikk hatályá-
nak kiterjesztéséről.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter: Van
még két előterjesztésem. (Halljuk!) Mintán a pénz-
ügyi-bizottság az államköltségvetés végleges meg-
állapításával foglalkozik, két póthitelt kell kérem
a tiszt. háztól. Az egyik vonatkozik az ő Felsége
1869. dik évi keleti útjára megszavazott költségek
kiegészítésére; a másik pedig a miniszeri tanács
határozata folytán Kopácsy József boldogult her-
ceg primás örökösének kifizetendő örökösödési
díjra. Ez utóbbinak bővebb indoklását az igaz-
ságügyi-miniszter úr fogja annak idején előterjeszteti.

Ezen két tárgyat is kérem a pénzügyi-bizott-
sághoz áttétetni.

Elnök: Ki fognak nyomtatni és a pénzügyi-
bizottsághoz azonnal át fognak tétetni.

Következik a postajövedékről szóló törvény-
javaslat megszavazása.

A ház végleg elfogadja.

Következik a pénzügyi törvényszékek ideig-
lenes fenntartása iránti törv. javaslat.

A többség elfogadja.

Következik a magyar koronához tartozó ten-
gerparti kikötőkből külföldre szállított tárgya után
fizetett illeték megszüntetése iránti törv. javaslat.

Ez is végleg elfogadtatik. Az imént végleg
elfogadott törv. javaslatok a főrendekhez át fognak
küldetni.

Széll Kálmán a pénzügyi-bizottság előadója:
Olvassa az állandó pénzügyi bizottság jelentését a
felállítandó számvéviszések részére előirányzott 80
ezer forint összeg tárgyában. A bizottság ez ősz-
szeg megajánlását azon oknál fogva is szükséges-
nek tartja, mert még azon esetben is, ha az állam-
számvéviszések felállítására legközelebbi időkben meg
nem történnének, a jelenleg annak teendőivel ide-
iglenesen megbízott főkönyvelői osztály szükségle-
teinek fedezéséről gondoskodni kell.

Királyi Pál a központi-bizottság előadója:
Olvassa a központi-bizottság jelentését: a közös
magyar horvát törvények kihirdetéséről Horvát-Szla-
vonországokban szóló 196. sz. t. javaslat tárgyában.

Továbbá felolvastatik az osztályokból alakult
központi bizottmány jelentése a főrendiháznak az
állami számvéviszések felállításáról és hatásköréről
szóló törv. javaslatra vonatkozó jegyzőkönyvi ész-
revétele tárgyában.

Elnök: A jelentések ki fognak nyomtatni,
mivel azonban a törv. javaslatoknál alig egy pár
szó változás történik, szükségtelennek tartja azo-
kat újra kinyomtatni. (Helyeslés.) Ha a jelentések
ki lesznek nyomtatva, napirendre fognak tűzetni.
Ezzel a mai ülés napirendje ki van merítve, kéri
tehát a pénzügyi-bizottság tagjait, méltóztassanak
mindjárt ülést tartani; szintén kéri a központi-bi-
zottság tagjait, kik az osztályok részéről a főren-
di-ház által a birói felelősségről s a hivatalnokok
áthelyezéséről szóló törv. javaslatra tett módosítá-
sok tekintetében küldetnek ki, méltóztassanak ülést
után itt maradni. Ezután a jegyzőkönyv a három
törv. javaslatra nézve hitelesítették, hogy az a fő-
rendiházhoz átküldetessék.

Elnök: Észrevétel nem lévén a jegyzőkönyv-
re, hitelesítve van. Méltóztassanak 12 órakor az
ülés folytatására megjelenni.
(10 óra 45 perctől 12 óráig szünet.)

Szünet után:

Kautz Gyula, a pénzügyi-bizottság előadója:
Olvassa a pénzügyi bizottság jelentését, mely a be-
terjesztett törv. javaslatot elfogadásra ajánlja.

Elnök: Kívánja a t. ház, hogy kinyomas-
sék? (Nem szükséges!)

Csanády Sándor: Hivatkozván a házszabá-
lyok 102. §-ára, kéri a házat a jelentés kinyoma-
lására, hogy azután az osztályok tárgyalhassák.

Elnök: Mintán a házszabályok ezt kíván-
ják, ki fog nyomtatni. Felkéri ezután az osztályo-
kat, hogy holnap 9 órakor összejöjjenek a tárgyalá-
sok, és mintán a tárgyalással késégkivétel a köz-
ponti-bizottság is elkészülendő, holnap délután 1
órára ülést tűz ki. (Helyeslés.) A szombati napi-
rendről szükségtelen most határozni, mintán holnap
ülés lesz, egyébiránt a szombati ülést napirendje
ugy is ki van tűzve és ez a zárszámadások meg-
vizsgálásáról szóló jelentés tárgyalása.
Ülés vége 12 óra 10 percz.

UJDONSÁGOK.

(—) A „M. Polgár“ szerkesztője lapja 38-ik
számában gyarló fregatton boosított a vizre, ha
általa még valamiképp megmenthetné a mult felol-
vasásán hajótörést szenvedett szerencsétlen „Ceres“-
ből. Azt állítja a „M. P.“-ban K. Papp Miklós úr,
hogy soha sem mondá: „ha kedvező szél fúj
a csavargózásnál nem szükség annyi
széngőz használni, mint mások.“ Meg-
tagadja saját szülőtjét. És minket hazugsággal
s avval gyanúsít, hogy a szent ügy érdekei ellen ki-
vántunk tenni! Engedelmet kérünk a szelleműs
touristától, de bizony azért mégis csak széngőzzel
hajtata felolvasásában a „Ceres“-t. Nem csak mi
hallottuk azt, hanem még számosak, kik akkor je-
len valának s türelmük nem fogott ki az őn költői
színezése közben. Erdély néhány jeles szaktudósán
kívül még mások is nyilatkoztak, hogy a „Magyar
Polgár“ szerkesztője „széngőzzel“ mozgatta a
hatalmas „Ceres“-t felolvasása alkalmával; miről
ha meg akar győződni P. M. úr, szerkesztőségünk-
nél megtekintheti; ez írásbeli nyilatkozatot, kíván-
ságára, az illetők engedelmevel, nyilvánosság elé is
bocsáthatjuk. Még több ehhez hasonló badarságot
sorolt elő felolvasó, hanem röstelléttük mind nap-
fényre hozni. Ezt is csak azért említek föl, hogy
jusson észbe mások, miszerint értelmes közönség
előtt áll. Ma már egy 3-dik gymnasista is tudja,
hogy a gőzöt nem széngőz hajtja, mert széng-
őz nem is létezik! Igazat adunk P. M.-nak,
hogy töle senki se várható tudományos felolvasást;
banem annyit mindenesetre igen egy pártkőz-
lőny fejtől, hogy kissé több természettani ös-
merettel birjon. Viszavonjunk azon megjegyzésün-
ket, hogy a hajós kapitány jó barátságban volt
vele, már a multkor is meg akartuk jegyezni
csillag alatt, hogy kötvő hiszessék, csak arról
kivánnuk még meggyőzni, hogy éppen a mecszel
érdekében rőtünk meg felolvasását, mert meg-
győződhetik, hogy még egy ilyen hajótörés igen
sok ember kedvét elvenné, hogy felolvasást hall-
gasson.

(—) B. Bornemisza Tivadar azon díszes öl-
tőnyt, melyben a színházi jelmehálban megjelent,
(kék köpeny, panczéllal és czopos paróká) a nem-
zeti színháznak ajándékozta. A báró ezen nemes
tett által jó szolgálatot tett intézetünknek. Bár mi-
nél többben követnék e szép példát.

(—) Hir szerint, legyőzhetlen természeti aka-
dályok miatt abban fogják hagyni a szánai töltés-
nél a vasúti munkálatokat, s az óriási völgyet ki-
kerülve, más helyen vágnak útát.

(—) Bikfalvi Máthé Domokos városunkba ér-
kezett és me kezdé fogorvosi működését.

(—) B. Wesselényi József, Közép Szolnoknak
képviselője, közlebről Türr István estélyén
táncz közben elesvén, kitörte a lábát. Azonnal Ko-
vács Sebestyén Endrét hívták, ki több multó segé-
lyével összeforrasztá a törést, de a fájdalom még
nem szűnik.

(—) Kolozsvár távirdaigazgatóságát nyert; a
„M. P.“ szerint még ez év folytán, s talán már
október 1-én az eddig Temesvározt állomásozott
táviradai igazgatóság megoszlik, s egy része ide té-
teik át. Klement György temesvári táviradai
igazgató jelenleg Kolozsvárt mulat, 18 szobából
álló szállást keres a hivatal számára. Jobb forrás-
ból tudjuk, hogy a Streicher-féle háznál állapo-
dott meg tegnap.

(—) A Rokus-kórházból nem rég temettek el
egy Kadelik András nevű honvédet, ki testvérvél
együtt a Hunyady csapatba lépett, s mivel a ti-
teli csata után a zászlóalj beosztatott a honvédek
közé, végig szolgált annak minden küzdelmeiben
egész a világi fegyverletételig. 1848-ban közfog-
lalóját a haza oltárára ajánlotta fel, most pedig,
bár szűk körülményei között ugyanezt ráfart volna
egy kis segély, soha sem jelentette magát a hon-
védségelyező egyletnél.

(—) Bergzik Árpád „Kétkedő“ című két-
felvonásos vígjátékát e hó 25-én adták először
Pesten. A fővárosi lapok egyáltalán gyengének
tartják.

(—) B. Pongrácz Emil suezi utjáról irt mun-
kájának második része is megjelent. E rendkívül
érdekes olvasmányt ajánljuk olvasóink figyelmébe.
Mintán K. Papp Miklós a mult felolvasásán su-
ezi ntinaplóját részben ösmertette, megnyugtathat-
juk a bárót, hogy itt nálunk nem akad veszélyes
versenyháza munkájának.

(—) Győri Vilmos orosházi lelkész, az ottani
polgári olvasókörben a tél estéken felolvasásokat
tart. Csak néhány nap előtt végezte be azokat.
Mindig nagygyűlést hallgatja volt. Utolsó felolva-
sása alkalmával ezüst bilikómmal lepték meg. Sok
ily lelkész kívánnuk e hazának.

(—) Az utolsó „tizek“-nek legutolsó tizedike
meghalt. Az 1830–31-iki lengyel forradalomban
volt egy ezred, mely megesküdött, hogy soha löni
nem fog, hanem csak szurni vágni. Ezáltal azt fe-
jezte ki, hogy mindig közéről fog az utált ellen-
ség szemébe nézni. E hős ezred megtartotta eskü-
jét: elhunlott mind, csak tíz maradt belőle, ezek
is lassankint elhaltak, s az utolsó, ki Szabirából
kiszabadulván Wielickában lakott, most békült ki
a világgal. Temetése költőileg szép volt, a gyász-
menet a mult remniscentiáin merengve éneklé azt
a dalt, mit a nép akkor csinált, mikor az ezred sz.
esküjét letette s mely így kezdődik: „Varsónál
ezzen térdén eskvénnek.“ (Magyarra Kvassay Ede
íróháunk fordította.)

